

מערכה ריח. פעמון ורימון במעילו של הכהן הגדול (פח,ב)

רבנן: מעיל כולו של תכלת היה, שנאמר ויעש את מעיל האפור כליל תכלת. שוליו כיצד? מביא תכלת וארגמן ותולעת שני שזורין, ועושה אותן כמין רימונים שלא פיתחו פיהן, וכמין קונאות של קנסות² שבראשי תינוקות.

רימון בשל שהתבקע. לדעת רש"י זוהי "פתיחת הפה" ש"לא פתחו", כלומר, הרימון צריך להיות בשלמותו.

נאמר בתורה בציווי על עשיית המעיל: "ועשית את מעיל האפור כליל תכלת... ועשית על שוליו רימוני תכלת וארגמן ותולעת שני על שוליו סביב ופעמוני זהב בתוכם סביב. פעמון זהב ורימון פעמון זהב ורימון על שולי המעיל סביב" (שמות כח, לא-לד).

בתיאור עשיית המעיל נאמר: "ויעשו על שולי המעיל רימוני תכלת וארגמן ותולעת שני משזר. ויעשו פעמוני זהב טהור ויתנו את הפעמונים בתוך הרימונים על שולי המעיל סביב בתוך הרימונים. פעמון ורימון פעמון ורימון על שולי המעיל סביב..." (שם לט, כד-כו).

רימון המעיל. הרימון עשוי מחוטי צמר צבועים בתכלת ארגמן ותולעת שני.

רימון שכתרו פתוח. לדעת רש"י זהו המראה הרצוי של הרימונים.

הקישוט בשולי המעיל מתחלק, אפוא, לשני חלקים: הרימונים, העשויים מחוטי צמר¹ צבועים בתכלת ארגמן ותולעת שני, והפעמונים, העשויים זהב. הסוגיה כאן עוסקת בבירור צורת הפעמונים והרימונים ומניינם.

צורת הרימונים

הגמ' מביאה ברייתא המתארת את המעיל לפרטיו: "תנו

1. דחשא על רישיה" (זהו ציטוט מהתרגום לשמואל א-א יז), וכן העתיק רש"י בשמואל ב-א, טז.

1. כל מקום שנאמר בתורה 'תכלת' 'ארגמן' ו'תולעת שני' – המובן הוא צמר הצבוע בהם (הל' כלי המקדש ח, ג).

2. בשטמ"ק (אותיות ב, י): "קולסות", וכך עולה מפירוש רש"י: "לשון וקלסא

של הפרי, ולמה היינו סבורים שהכוונה לפרי בקוע דווקא? ובפרט שלבקיעה זו אין מראה אחיד ויפה. ראייה נוספת לפירוש השני מכך שהברייתא נזקקת לשני דימויים: "כמין רימונים" ו"כמין קונאות". הדבר מלמד על כך ששתי הדוגמאות אינן מוכרות לכל⁴, ואם כן מסתבר שמדובר על שלב מוקדם בפריחת הרימון, שאיננו מוכר לאלו שקונים אותו בשוק.

רש"י מפרש את הדימוי ל"רימונים שלא פיתחו פיהן", שלא נתבקעה קליפתו החיצונית של הרימון, כדרך רימון שהושאר על העץ יותר מדי "כששוהין באילן אחר גמר בישולן, כדרך שעושין קליפי אגוזים החיצונות". כלומר, מדובר על רימון שהגיע לשיא בישולו, ומה ש"לא פתחו" היינו פתיחה שכבר חורגת מגדר הרצוי בו. כך הבין זאת בקרית ספר (הל' כלי המקדש פ"ט), ואף כתב שהמקור לכך הוא לשון התורה, שכן סתם "רימון" היינו "שלא פתחו פיהם, דכתיב רימונים כברייתן, דלאחר גמר בישולם הם מתפתחים מאיליהם". מסתבר, אם כן, שלדעתו הרימון צריך להראות כש'כתרו' פתוח, כצורתו הרגילה של הרימון, וזהו יופיו.

לעומת זאת, ר' אברהם בן הרמב"ם (בפירושו לשמות כח, לג) כותב: "כעין הרימון בתחילת צמיחתו, והוא 'אלגלנסאר' [פרח הרימון. מפי הרב יצחק שילת שליט"א], אמרו ז"ל כמין רימונים שלא פתחו פיהם". לדעתו "פתיחת הפה" היא פתיחת כתר הרימון, ו"רימונים שלא פתחו פיהם" היינו שהכתר עדיין סגור וקצהו מחודד³. כמו כן משתמע ברמב"ן (שמות כח, לא): "כי הרימונים חלולים ועשויים כמין רימונים קטנים שלא פתחו פיהם".

רימונים שלא פתחו פיהם - שיטת רבי אברהם בן הרמב"ם. לדעתו הכוונה שהרימונים לא פתחו את ה"כתר" שבראשם.

באשר לדימוי השני, קונאות, זה התפרש בספר הערוך (קונאות): "וכמין קונאות של קולסות שבראשי תינוקות, פירוש בלשון יוני חדודי הכובעים". התיאור נראה מתאים לשיטה

השניה הנ"ל, לפיה כתר הרימון סגור ומחודד. מפירושו של רש"י ל"כמין קונאות" (גולה המשמשת כידית אחיזה לרמחים ושדרך לתלותה בכובעי ילדים כעין קסדות המשמשות למשחק) קשה להבין את הצורה המדויקת, אבל משתמע מדבריו שאין לרימון קצה מחודד (שהרי אינו נוח לידית אחיזה).

לפירוש רש"י לא מובן כל כך מדוע הוצרכה הברייתא לציין שמדובר בפרי שלא נבקע. הרי כך היא צורתו השלמה

מעיל (פח, ב)

אחד מבגדי הכהן הגדול.

המעיל הוא בגד עליון, עליו ניתן האפוד, ולפיכך הוא נקרא (שמות כח, לא) 'מעיל האפוד'. המעיל עשוי צמר צבוע תכלת, וכל חוט שזור משנים עשר חוטים. במקום כניסת הראש קיימת אריגה סביב (מעין מכפלת), כדי שהמעיל לא יקרע. בשולי המעיל נקבעו שבעים ושניים פעמוני זהב, וביניהם שבעים ושניים קישוטים כדמות רימון, עשויים צמר צבוע תכלת ארגמן ותולעת שני.

מתחת לצוואר, מתחלק המעיל לשניים עד שוליו, כגלימה פתוחה. כמו כן, אין לו שרוולים (הל' כלי המקדש ט, ג-ד, וראה ראב"ד).

מניין הפעמונים והרימונים

מניין הפעמונים שנוי במחלוקת בברייתא: "ומביא שבעים ושנים זגין שבהן שבעים ושנים עינבלין, ותולה בהן⁵ שלשים וששה בצד זה ושלשים וששה מצד זה. רבי דוסא אומר משום רבי יהודה⁶: שלשים וששה היו, שמונה עשרה מצד זה ושמונה עשרה מצד זה". בעל 'עץ יוסף' (לויקרא רבה פרשה כא, ז) מסביר, שקבלה היתה בידם שהיו ל"ז פעמונים, ונחלקו האם הכוונה לל"ז מכל צד או בסך הכל. הרמב"ם (הל' כלי המקדש ט, ד) פסק כדעת תנא קמא.

הרמב"ן הלן, וכן הוכיח בשפת אמת. בשטמ"ק מגיה "בו", ומשמע להיפך, וכך נראה שגרס רש"י (ד"ה עינבלים), וכך בילקוט שמעוני (תצוה רמז שפא) ובדק"ס על פי שני כת"י.

6. בשטמ"ק מופיעות שתי נוסחאות: רבי בשם ר' יהודה, או ר' דוסא בלא 'משום ר' יהודה'. בהמשך הגמ' משתמע שר' דוסא זה הוא ר' דוסא בן הרכינס (שכן הגמ' מקשרת בין מניין הפעמונים לשיטתו לבין מניין מראות נגעים לשיטת ר' דוסא בן הרכינס, ועיין בתוס' ד"ה כמחלוקת, שיש קשר ענייני בין הדברים), והוא קדם לר' יהודה (עיני יבמות טז, א).

3. לעיתים ניתן לראות רימון גדול שכתרו סגור ומחודד, אך הדבר נגרם מהתייבשות וקמילה של הכתר לאחר שכבר היה פתוח (מפי מגדל רימונים).

4. כיוצא בזה במנחות סג, א: "כלי היה במקדש ומרחשת שמה ודומה כמין כלבוס עמוק, וכשבצק מונח בתוכו דומה כמין תפוחי הברתים וכמין בלוטי היוונים". הכלי עצמו מתואר בדימוי אחד, המוכר לכל, ואילו מראה הכלי והבצק בתוכו מתואר בשתי דוגמאות, הלוקחות ממקומות שונים.

5. זוהי הגרסה לפנינו, ולפיה משתמע שתולה את הפעמונים ברימונים, כדעת

יושב בתוך בני חת" (בראשית כג,י), "ויבואו בני ישראל לשבור בתוך הבאים" (שם מב,ה). "תנה לנו אחוזה בתוך אחי אבינו" (במדבר כז,ד), ועוד. זוהי דעת רוב הראשונים⁸, ויסודה כבר בתרגום אונקלוס לפסוק זה: "זוגי דדהב ביניהון סחור סחור"⁹.

הרמב"ן (שמות שם ושם) הולך בדרך אחרת, ולפי דעתו הפעמונים ניתלו ברימונים עצמם. הוא למד זאת מן הצורה המיוחדת של הרימונים, המתאימה להחזקת הפעמונים בתוכם, וכן מכך שהתורה לא מבארת כיצד נתלו הפעמונים במעיל, והאם יש צורך בטבעות מיוחדות לשם כך. עוד דייק מכפל הלשון בעשייה: "ויתנו את הפעמונים בתוך הרימונים על שולי המעיל סביב בתוך הרימונים", ופירושו, שתחילה ניתנו הפעמונים בתוך הרימונים, ואחר כך חוברו הרימונים והפעמונים יחד לשולי המעיל. כדעה זו נראה מלשון הראב"ד בסוף קינים: "צמרו לתכלת – פירוש לרימוני תכלת וארגמן להיות על שולי המעיל ופעמוני זהב בתוכן עשויין להשמיע קול". אולם באור החיים (פקודי שם) דייק להיפך מ"על שולי המעיל סביב": אם הפעמונים תלויים ברימונים – לשם מה חזרה התורה ואמרה שהפעמונים על שולי המעיל? הרי מובן הדבר מאליו מהפסוק הקודם: "ויעשו על שולי המעיל רימוני תכלת!"

הרמב"ם (הל' כלי המקדש ט,ד) פוסק: "ומביא תכלת וארגמן ותולעת שני, כל מין משלשתן שזור שמונה, לפי שנאמר בשוליו 'משור', נמצאו חוטי השולים ארבעה ועשרים. ועושה אותן כמין רימונים שלא פתחו פיהן ותולה אותן במעיל. ומביא שבעים ושנים זוגים ובהם שבעים ושנים ענבולים הכל זהב ותולה בו, שלושים וששה בשולי כנף זה ושלושים וששה בשולי כנף זה, והזוג עם הענבול התלוי בו¹⁰ שניהם כאחד נקרא פעמון, עד שיהיו שוליו משני צדדיו פעמון ורימון פעמון ורימון". משמעות הלשון, שתולה את הפעמונים ישירות במעיל, ולא ברימונים (ר"י קורקוס; כסף משנה). הר"י קורקוס מדייק כשיטה זו מהברייתא כאן: ראשית, מהלשון "תולה בו", במעיל עצמו¹¹, ועוד, ש"רימונים שלא פתחו פיהם" משמעו שהם סגורים והפעמונים אינם נכנסים בתוכם¹².

8. ישראלית... בתוך בני ישראל" "בגו" (ויקרא כד,ז), וכן מצאנו בכתובות (טו,א): "פרט לזרק אבן לגו", ומדובר על קבוצת אנשים. פירוש אחר: "בגו" רומז לכך שתלית הפעמונים במעיל היתה לאחר שנתלו כל הרימונים (הרב דב לנדא שליט"א, מובא ב'פרשגן' מאת הרב רפאל פוזן, שמות כח,לג).

9. זוהי הגרסה בכתבי היד ובמהדורות הדפוס המדויקות. בדפוסים הרגילים 'בין', ופירושו כמה אחרונים שהכוונה "בין שני הרימונים", ולפי זה ברור יותר שדעת הרמב"ם כרש"י.

10. כך גרסתו, וראה לעיל הערה 5.

12. דבריו נכונים יותר לשיטה השניה הנ"ל בפירוש "לא פתחו פיהם", שכן לשיטת רש"י מדובר בשלב שבו הכתר כבר פתוח; אולם לעיל מיניה העתיק לשון רש"י.

לדעה להלן שהפעמונים תלויים ברימונים – הדבר ברור שמנינם זהה, אך יש לדון על מניין הרימונים לדעה להלן שהרימונים היו בין הפעמונים. בויקרא רבה (פרשה כא,ז), נאמר שהיו שבעים ושנים רימונים, כמספר הפעמונים, וכן כתב בפירוש ר' אברהם בן הרמב"ם (שמות כח,לג) בשם חז"ל. לעומת זאת, באור החיים (שמות לט,כד) כתב על פי הפסוק "ויתנו את הפעמונים בתוך הרימונים" שבקצות המעיל היו רימונים, כך שהשורה מתחילה ומסתיימת ברימון, ונמצא שיש רימון אחד יותר מאשר הפעמונים⁷.

"הפעמונים בתוך הרימונים": בתוכם ממש, או ביניהם?

מפרשי התורה נחלקו בשאלה זו, האם הפעמונים תלויים ברימונים, או שמא הם תלויים במעיל עצמו, בין הרימונים. רש"י (שמות כח שם) מפרש: "בתוכם סביב – ביניהם סביב, בין שני רימונים פעמון אחד דבוק ותלוי בשולי המעיל."

פעמון ורימון - שיטת רש"י. פעמוני המעיל נתלים במעיל עצמו בין הרימונים.

פעמון זהב ורימון פעמון זהב ורימון – אצלו". כך גם כתב כאן: "ו'בתוך הרימונים' דקרא לאו בתוך החלל קאמר, אלא ביניהם, דפעמון אחד בין שני רימונים". כך מצאנו בכמה מקומות בתורה, שהמילה "בתוך" מובנה "בין", כמו: "ועפרון

7. הדבר תלוי בשאלה האם המעיל היה סגור לגמרי בשוליו, ואם כן מספר הרימונים זהה למספר הפעמונים, או שהיה פתוח, פתח אחד או שניים (עייני שמות כח,ד ברש"י וברמב"ן, והל' כלי המקדש ט,ד ברמב"ם וראב"ד ורדב"ז). על פי השיטה שיש למעיל ארבע כנפות – מספר הרימונים שבעים וארבעה.

8. רס"ג ורשב"ם שמות כח,לג; סמ"ג עשה קעג; תוס' קינים כה,א ד"ה שתי שוקיו; הר"ה בסוף קינים (בהשגתו על הראב"ד המובא להלן): "הרימונים... לא משמיעי קול היו אלא תלויים היו מבחוץ בין פעמון לפעמון... וכמו שמפורש בתורתו של רבנו שלמה ז"ל" (רש"י), וכן ברא"ש שם.

9. לכאורה יש סתירה בדברי אונקלוס, שכן בפסוק על העשייה תרגם: "ויהבו ית זגיא בגו רימוניא". ברם, כל מפרשי התרגום סוברים, שהתרגום "ביניהון" הוא העיקר, ולזו כוונתו גם במילה "בגו", כפי שתרגם גם בפסוק "ויצא בן אשה

ראוי היה שהפסוק ייאמר לאחר כל הבגדים¹⁶. גם פשט הפסוק מורה ששמיעת הקול היא סיבה שלא ימות, ואין זה מתאים לשמיעת התפילה (ואדרבה, מכיוון שאינו חייב מיתה – ראוי שתישמע תפילתו), ואף המילה "בצאתו" אינה מתיישבת יפה בפירוש זה. אכן, רבנו בחיי עצמו ממשיך ואומר: "ויכלול עוד 'קולו' קול המעיל בהרעשת הפעמונים".

על מנת שפעמון ישמיע קול יש צורך בנקישת חפצי מתכת זה בזה, ולפיכך אומרת הגמ', שיש לתלות ענבל בתוך הפעמון. ההזדקקות לענבל מלמדת שהפעמונים אינם משמיעים קול בנקישתם זה לזה, וממילא משתמע כדעת רש"י, שהרימון מפריד בין הפעמונים ומונע את נקישתם¹⁷. ובעל 'שלטי גיבורים' (פרק מה) תמה על הרמב"ן מכיוון אחר: "ואם תיתן פעמון תוך דבר סתום, או אפילו אם תכסה הזוג בבגד דק, לא ישמיע קול!".

פעמון ורימון - שיטת הרמב"ן.
הפעמון תלוי ברימון, ולא במעיל עצמו.

בכתבי יוסף בן מתתיהו, אשר ראה את בית המקדש בעצמו, נאמר בפירוש כשיטת רוב הראשונים (קדמוניות ג,ז,ד): "בשוליים למטה היו תפורים ותלויים גדילים, שלפי צבעם דומים לרימונים, ופעמונים של זהב... כלומר, רימון קטן תלוי ויורד בין שני פעמונים, ופעמון קטן בין שני

רימונים" (וכך גם ב"תרגום השבעים", ואולי יוסף בן מתתיהו שאב ממנו, כדרכו). לעומת זאת, ב'אגרת אריסטיאס'¹³ (אות צו) נאמר: "ופעמוני הזהב אשר מסביב למעילו היו משמיעים קולות מיוחדים במינם, ועל כל אחד מהם רימונים נפלאים בצבעם, והם בתוך פרחים שונים", ומשמע כדעת הרמב"ן. כנראה שאחת העדויות אינה מהימנה, או שנפל שיבוש בתרגומה, ושמה היו חילוקי דעות קדומים בדבר.

השמעת הקול - כיצד?

נאמר בתורה בסוף פרשיית המעיל (שמות כח, לה): "והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו בבאו אל הקודש ובצאתו ולא ימות". פשטות הדברים, שפעמוני המעיל נועדו להשמעת קול, וכדברי הגמ' כאן: "מעיל מכפר על לשון הרע. מניין? אמר רבי חנינא: יבוא דבר שבקול, ויכפר על קול הרע". במדרשי חז"ל מבואר שיש בכך עניין של נימוס, שבבוא הכהן אל הקודש יישמע צלצול כסימן לביאתו¹⁴. מפסוק זה למד בגור אריה שהפעמונים אף מעכבים, והעובד במעיל ללא פעמונים – חייב מיתה כדן מחוסר בגדים¹⁵.

רבנו בחיי מפרש את הפסוק באופן אחר: "ונשמע קולו בבואו אל הקודש – קולו של אהרן, כי בבאו אל הקודש בלבישת שמונה בגדים בטכסיס הזה ישמע קולו ותהיה תפילתו מקובלת" (וכן באבן עזרא בשם "יש אומרים"), ולפי פירוש זה – אפשר שאין קול בפעמונים. אך פירוש זה קשה מסדר הפסוקים, שהרי אם מדובר על תפילתו של אהרן –

פעמון המעיל ובתוכו הזג הנוקש בו ומשמיע קול.

יש שתלו שאלה זו במחלוקת תנאים. שנינו בסוף מסכת קינים: "אמר ר' יהושע: זה הוא שאמרו, כשהוא [הכבש] חי – קולו אחד, וכשהוא מת – קולו שבעה. כיצד קולו שבעה? שתי קרניו – שתי חצוצרות, שתי שוקיו – שני חלילין, עורו – לתוף, מעיו – לנבלים, בני מעיו – לכינורות. ויש אומרים: אף צמרו לתכלת". המפרשים מבארים, על פי הקשר המשנה, שאף התכלת משמיעה קול, והכוונה למעיל התכלת. על פי זה כותבים תוס' (קינים כה, א ד"ה שתי שוקיו), שלדעת 'יש אומרים' לא היו ענבלים לפעמונים, והפעמון משמיע קול באמצעות הקשתו ברימון הצמר, ולכן הצמר ראוי להמנות עם משמיעי הקול; ובתוס' יו"ט מוסיף,

והרימונים אינם מעכבים במעיל, על פי הגמ' ביומא עבא, האומרת שהרימונים אינם אלא "תכשיט כלי".

16. המעיין בפרשת הבגדים יווכח, שלאחר כל בגד מארבעת הבגדים המיוחדים לכהן הגדול כתבה התורה את עניינו המיוחד (שמות כח פס' יב – אפוד, כט – חושן, לה – מעיל, לח – ציץ).

17. אם כי, הרשב"ם (שמות שם) כותב בפשט הפסוק, "שפעמוני זהב נוקשין ומכין זה לזה, אע"פ שבליטת הרימונים ביניהם".

13. ראה אודותיה במערכה כז הערה 10.

14. ויקרא רבה פרשה כא, ח: "ר' יוחנן כד הוה סליק למשאל שלמיה דרבי חנינא הוה מבעע [משמיע קול], על שום 'ונשמע קולו'. ועיין רש"י ביומא מד, ד"ה ניאשתיק, שגם בכניסת הכהן הגדול לקדש הקדשים ביום הכיפורים, כשאנו לובש את המעיל, היתה בכף הקטורת טבעת שנועדה להשמיע קול (ועיין 'שערי היכל' למסכת יומא, מערכה קב).

15. ולא כדעת בעל צפנת פענח (תניינא סז, ד ובשור"ת סי' קנה), שהפעמונים

אודות הקול הנשמע מהמעיל¹⁸. אפשר שהשמעת הקול נובעת מצירוף כל הפעמונים יחדו, ואולי הוזהב היה מעורב בסיגים ממתכות אחרות²¹.

סיכום

צורת הרימונים מתוארת בגמ' "כמין רימונים שלא פתחו פיהם". נראה שיש בדבר פירושים שונים, האם הכוונה לרימון בשל שלא נתבקע, אבל 'כתרו' פתוח (רש"י), או לרימון בתחילת צמיחתו שראשו מחודד בטרם נפתחו עלי ה'כתר' (משתמע בר"א בן הרמב"ם ובערוך).

שיטת רש"י ורוב הראשונים שהפעמונים ניתלו בין הרימונים, וכן משמע באונקלוס וברמב"ם. הרמב"ן סובר שהפעמונים ניתלו ברימונים עצמם. במקורות מזמן הבית יש עדויות סותרות בעניין זה.

פעמוני הוזהב השמיעו קול בנקישת הזוג בענבל, ויש אומרים שהדבר שני במחלוקת (תוס' ותוס' יו"ט בקינים).

שתנא קמא סובר שהקול נשמע מהקשת הענבל בזוג. אולם פירושם תמוה, כיצד יתכן שהקול יישמע מהקשה בצמר?¹⁸ ושאר הראשונים פירשו אחרת, שאמנם הצמר עצמו אינו משמיע קול, אלא שהוא משמש לעשיית המעיל, המשמיע קול בפעמונים (רז"ה), או לעשיית הרימונים עצמם (ראב"ד, רא"ש).

בפשט המשנה יש מקום לומר, שהדעה "צמרו לתכלת" אינה מתכוונת כלל להשמעת קול, אלא שמלבד הקולות ניתן לעשות בכבש מצודה נוספת בצמרו, לתכלת של ציצית; ואם לא כן – ראוי היה שהמשנה תאמר "צמרו למעיל". כך עולה מלשון המדרש ('קטעי מדרשים מן הגניזה', עמ' סז): "שהאיל יש בו שבע מצוות: צמרו לתכלת, עורו לספר תורה, שתי קרניו לחצוצרות, מעיו לכינורות, שתי שוקיו לשני חלילין" (ובדוחק יש לפרשו על קול קריאת התורה)¹⁹.

יש להעיר, שדרכם של כלי זהב להשמיע קול חלש מאד, שלכאורה אינו הולם את התיאורים בדברי חז"ל והמפרשים

מערכה ריט. כפרת בגדי הכהונה (פח,ב)

עם ישראל, מביעה את שלמותו המוסרית של הציבור ומחאתו כנגד עבירות אלו (רש"ר הירש, שמות עמ' שעט-שפ). באופן פנימי יותר: הבגדים הללו חושפים תכונות מיוחדות הקיימות בנשמתם של ישראל, וזהו הכוח המכפר, שכן עוונותיהם של ישראל הם חיצוניים ושטחיים, ובטלים ביחס לקדושתם הפנימית (ר' צדוק הכהן מלובלין, צדקת הצדיק, רסג). "כי כל ישראל כאיש אחד, וכאשר מתלבש כהן גדול בבגדי כהונה – דבר זה כפרה לכל ישראל" (מהר"ל מפראג, חידושי אגדות כאן). גם על פי שיטה זו, כאשר הוגדשה הסאה – לא עמד כוחם של הבגדים לכפר, והצטרפו ישראל לזיקוק בדרך של גלות ויסורים.

נעמוד על כמה נקודות בכפרת המיוחדת של כל בגד, ולבסוף נדון בשאלות כלליות בעניין זה: על מי מכפרים הבגדים, ומתי?

א. כתונת

הגמ' לומדת שהיא מכפרת על שפיכות דמים, מן הכתוב: "ויטבלו את הכתונת בדם" (בראשית לו, לא). רש"י מסביר

הגמרא מביאה את מאמרו של רבי ענני בר ששון, המפרש את סמיכות פרשת הקורבנות לפרשת בגדי הכהונה, בכך שכשם שהקרבנות מכפרים, אף בגדי הכהונה מכפרים, כל בגד כעניינו על העוון המתאים לו. סוגיה מקבילה מופיעה במסכת ערכין (טז,א). גם בתלמוד הירושלמי (יומא פ"ז ה"ג) מופיעה רשימת בגדי הכהונה והעוונות שעליהם הם מכפרים, בשינויים מסוימים.

עניין זה של כפרה על ידי הבגדים מעורר שאלה: כיצד יש בכוחם של בגדים לכפר, ללא מעשה כלשהו של האדם? הרא"ש (מובא בשטמ"ק בערכין שם אות ט) אף שואל: "וכי בגדי כהונה מכפרין שלא יענשו אף מי שאינו שב בתשובה? אם כן למה גלו ישראל? והלא נתכפר להם על עבודה זרה שעבדו ועל גילוי עריות ושפיכות דמים!".

גדולי ישראל לדורותיהם עסקו בשאלות אלו, איש איש על פי דרכו ושיטתו. יש שהסבירו שלבגדים אלו נודעה השפעה מוסרית על הלוש אותם והרואה אותם, וזהו כוחם המיוחד לכפר (עקידת יצחק שער נא, הובא בתורת העולה לרמ"א, פרק מ). לבישת בגדים אלו על ידי הכהנים, כשליחי

צריך להשמע מחדר אחד לחדר הסמוך לו (וראה גם תוס' יו"ט תמיד פ"ז מ"א). וראה לעיל במובאה מאגרת אריסטואס, על הקולות המיוחדים שנשמעו מן הפעמונים.

21. בציווי על עשיית הפעמונים נאמר "זהב" גרידא (שמות כח,ג), ואילו בעשייה "זהב טהור" (שם לט,כה). אך גם בדברים שנאמר בהם "זהב טהור" נראה שמדובר בזהב נקי באופן יחסי (ויש לדון בהגדרת הדבר), ולא לזהב נקי לגמרי, שכן אינו ראוי למלאכה, כדברי שו"ת 'נכח השלחן' (ח"מ סי' י): "כי הכסף שהוא נקי ובר מכל וכל לא יצלח למלאכה מחמת רכותו כאשר נודע כל זה להבקיאים", וקל וחומר לזהב הרך.

18. אמנם תוס' מציינים שרימוני הצמר היו קשים. יש לציין לפסיקתא זוטרתא (לר' טוביה ב"ר אליעזר, מקדמוני הראשונים) בשמות שם, שכתב: "זוה נס גדול היה, שהפעמון היה של זהב, והרימון של תכלת וארגמן ותולעת שני, והיה מקיש וקולו נשמע כאילו היה כולו של זהב". אולם בדברי חז"ל לא מוזכר נס זה.

19. מפירוש הרמב"ם בקינים ניתן להבין שמדובר על מצוות בעלמא, שכתב: "וכשהוא מת קולו שבעה, נמצא זה בקלקולו נתרבו בו המצוות", ולא "הקולות", ולא הזכיר דבר מעניין המעיל.

20. הדימוי לכניסה לפני מלך בשר ודם, המוזכר במדרשים הנ"ל, משמעו שהקול